

Kulturdepartementet
postmottak@kud.dep.no

12.09.2014
Vår referanse: 14-643

Høringsuttalelse om endringer av åndsverkloven - avtalelisens m.v.

Vi viser til Kulturdepartementets høringsdokument av 1. juli 2014 om endringer av åndsverkloven – avtalelisens og gjennomføring av EUs hitteverkdirektiv.

Norsk Journalistlag (NJ) støtter forslaget om å innføre en generell avtalelisensbestemmelse, og vi slutter oss for øvrig til høringsuttalelsene fra Norwaco og Kopinor, der NJ er en av medlemsorganisasjonene og også er representert i styrene.

Vi vil særlig fremheve ønskene om

- styrking av godkjenningsordningen slik at systemet for kollektiv forvaltning og klarering av nye tjenester ikke bryter sammen som følge av at brukere, herunder markedsdominerende og meget kapitalsterke fjernsynsdistributører, iverksetter omfattende og ulovlig utnyttelse med henvisning til manglende godkjenning og representativitet på rettighetshaversiden.
- en modernisering og utvidelse av bestemmelsene i § 34 slik at den i større grad fanger opp den teknologiske utvikling, herunder tidsforskutte sendinger.

Vi slutter oss også til de to organisasjonenes motstand mot forslaget om en subsidiær nemndlisens på undervisningsområdet og deres bemerkninger til gjennomføringen av EUs hitteverkdirektiv.

Om Norsk Journalistlag

NJ er en frittstående og landsomfattende fagforening og yrkesorganisasjon for journalister i Norge. Vi har for tiden nærmere 9200 medlemmer, hvorav 7030 yrkesaktive. Av de yrkesaktive er rundt 750 frilansere, resten er ansatt i mediebedrifter. NJ er dermed en av de største organisasjonene for yrkesaktive rettighetshavere i Norge, og blant medlemmene finner vi representanter for alle yrkesgrupper i mediebransjen som leverer, bearbeider og presenterer innhold som er beskyttet etter åndsverkloven.

Blant de øvrige medlemmene har vi pensjonister, studenter og medlemmer som av forskjellige grunner er ute av yrket eller har begrenset tilknytning til yrket. Men også i disse gruppene finnes det medlemmer som delvis er yrkesaktive, for eksempel studenter som er deltidsansatt eller pensjonister som leverer redaksjonelt innhold med

jevne mellomrom. Og våre pensjonister kan ha rettigheter til stoff som tidligere er produsert eller levert til utgiver eller kringkastingsselskap.

En undersøkelse i Oslo i fjor viste at organisasjonsgraden i redaksjonene er på cirka 86 prosent, og vi antar at vi har en organisasjonsgrad på samme nivå eller høyere i landet for øvrig. Vi har tariffdekket 95 prosent av medlemmene som er ansatt i mediebedrifter.

NJ og opphavsrett

Arbeidet for å ivareta medlemmenes opphavsrettsinteresser er nedfelt i NJs formålsparagraf. Vi bruker relativt store ressurser på dette feltet, både gjennom bistand i enkeltsaker som stofftyveri, ved å etablere tariffavtaler sentralt og lokalt som regulerer utnyttelse av beskyttet materiale – og gjennom medlemskap i organisasjonene Kopinor og Norwaco som utfører kollektiv klarering etter fullmakt fra oss og våre medlemmer. NJ er for øvrig godkjent som opphavsmannsorganisasjon etter åndsverkloven.

De fleste av våre medlemmer er ansatt og dermed underlagt reglene som gjelder opphavsrett i arbeidsforhold. I tillegg har vi tariffavtaler som regulerer utnyttelse eller tredjeparts utnyttelse av opphavsrettslig beskyttet materiale som er produsert i arbeidsforhold. Dette gjelder både trykte medier, etermedier og nettbaserte medier. Dette har ikke bare bidratt til å sikre medlemmenes opphavsrettslige interesser, men også skapt gode rammebetingelser for innovasjon i mediebedriftene, herunder etablering på nye plattformer og stoffutveksling mellom ulike mediebedrifter.

For våre frilansmedlemmer er situasjonen dessverre en helt annen. Det har vist seg langt vanskeligere å sikre denne gruppen balanserte avtaler og rimelig vederlag. Gjennom de siste årene har frilansjournalistene i økende grad blitt stilt overfor krav om generell overdragelse av opphavsretten mot svært små og noen ganger null vederlag. Ofte er dette lagt inn som en betingelse for å få oppdrag. Stilt overfor store, profesjonelle medieaktører har det vist seg at frilanserne har en svak posisjon for å få til reelle forhandlinger som regulerer utnyttelse.

Kombinasjonen av tariffavtaler og kollektiv forvaltning har for NJ vært effektive redskap for å klarere utnyttelse av beskyttet materiale, ikke minst når det er snakk om klarering i masseomfang. Mediebransjen er industriell, og det beskyttede materialet består i vesentlig grad av et stort antall små og ofte sammensatte verk med flere rettighetshavere. Uten et velfungerende lovverk for kollektive forvaltningsorganisasjoner, vil det i de fleste tilfeller være svært utfordrende å håndheve den individuelle opphavsretten.

Nødvendig lovregulering

I dette perspektivet vil en generell avtalelisens åpne mulighet for å klarere utnyttelse på områder som ikke er regulert gjennom lovens øvrige bestemmelser. Dette er ikke minst viktig i vår bransje som er preget av en rivende teknologisk utvikling og stadig nye muligheter for utnyttelse av både eldre og nytt beskyttet materiale.

Skal et slikt system være effektivt, må det ikke herske noen tvil om at brukeren/distributøren må ha ansvaret for å klarere all utnyttelse og avklare rettighetsforhold i alle ledd i hjemmelskjeden. Og det må finnes ”vanntette” godkjenningsordninger som ikke åpner for tvil om hvilke organisasjoner som kan inngå

avtaler på vegne av rettighetshaverne. Det betyr blant annet at spørsmålet om representativitet må være endelig avklart ved en godkjenning fra departementets side.

Ettersom tv-sendinger inneholder et stort antall utenlandske rettighetshavere, vil en klarering av norske rettigheter være avhengig av at man samtidig kan klarere de utenlandske. Dette sikres best gjennom løpende lovendringer der klarering av nye, omfattende utnyttelsesformer, som tidsforskutte sendinger, løpende tas inn i lovens spesialbestemmelser.

For NJs del er det dessuten viktig å understreke at det finnes et stort historisk materiale der digitalisering åpner for nye utnyttelsesformer, men som ikke er klarert gjennom tariffavtaler. Dette gjelder både NRK-produksjoner fra før 1998 da det ble inngått en ny tariffavtale som regulerte opphavsrett – og en svært omfattende del av det historiske materialet som er publisert i trykte medier.

For Norsk Journalistlag

Jahn-Arne Olsen
Generalsekretær